Varusmiesliiton lausunto Puolustusvaliokunnalle hallituksen esitykseen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Varusmiesliitto kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2021. Keskitymme lausunnossamme Puolustusministeriön hallinnonalaa koskeviin asioihin painottaen varusmiespalvelusta.

Digitalisaation huomioiminen varusmiespalveluksessa on ajan hengen mukaista ja sen hyödyntäminen tuo mukanaan valtavasti mahdollisuuksia. On tärkeää, että koronavirustilanteesta huolimatta varusmies-palveluksen kehittämistä jatketaan Koulutus 2020 -ohjelman mukaisesti.

Toimintakyky

Hallitusohjelman mukaan Meri- ja Ilmavoimien poistuvat suorituskyvyt korvataan täysimääräisesti (HX-hanke ja Laivue 2020 -hanke). Nämä hankkeet ovat maanpuolustuksen toimintakyvyn ylläpitämiseksi ehdottoman tärkeitä. Huomiota tulee kiinnittää myös varusmiesten käyttämän (taisteluväline)materiaalin tarkoituksenmukaisuuteen ja ajantasaisuuteen. Varusmiehille jaetulla materiaalilla ja varustuksella on suora yhteys palvelusmotivaatioon ja -turvallisuuteen. On tärkeää, että jokainen varusmies saa oikean kokoiset varusteet ja riittävän hyvän käytettävän materiaalin palveluspaikasta riippumatta. Toimintakyvystä huolehtiminen ei kuitenkaan saa jäädä pelkkiin materiaalihankintoihin.

Digitalisaatio ja simulaattorikoulutusmahdollisuudet tuovat varusmieskoulutukseen uusia mahdollisuuksia, ja ne ovat myös verrattain taloudellinen tapa järjestää ja tehostaa varusmieskoulutusta. Tällä hetkellä niiden koko potentiaalia ei kuitenkaan ole hyödynnetty, vaan joukko-osastoissa on valtavia eroja esimerkiksi virtuaali-koulutusympäristön hyödyntämisessä. Varusmiesliiton näkemyksen mukaan virtuaali- ja simulaattori-koulutuksen laajempi käyttöönotto ja hyödyntäminen toisi varusmiehet ja heidän toimintakykynsä paremmin samalle viivalle ja yhtenäistäisi joukkojen osaamistasoa ympäri Suomen. Tämä kuitenkin edellyttää, että virtuaalikoulutukseen ja sen valmisteluun allokoidaan sekä taloudellisia resursseja että henkilötyötunteja mallinnuksen ja ympäristön kouluttamisen sektoreille.

Palvelusolosuhteet ovat olennaiset varusmiesten toimintakyvyn – ja sitä myöden myös joukkojen suorituskyvyn – kannalta. Sisäilmaongelmat aiheuttavat yhä edelleen ongelmia varusmiehille monilla kasarmeilla. On toivottavaa, että varuskuntarakennusten kuntoon saadaan laaja-alaisesti kaivattuja muutoksia Senaatti-kiinteistöjen yhteyteen perustettavan Puolustuskiinteistöt-tytärliikelaitoksen myötä. Ongelmat eivät kuitenkaan ratkea yksistään uuden liikelaitoksen perustamalla, vaan niiden rakennuskannan korjaamiseen ja ylläpitoon täytyy myös allokoida taloudellisia resursseja.

Myös koronavirustilanteella on ollut vaikutuksia varusmiesten toimintakykyyn. Ongelmia on ilmennyt niin varusmiesten jaksamisen kuin ravinnonsaannin kanssa. On odotettavissa, että vuonna 2021 Covid-19 pandemia vaikuttaa edelleen tavalla tai toisella myös varusmiespalvelukseen. Varusmiesten henkisen jaksamisen ja viriketoiminnan huomioiminen ensi vuoden talousarviossa onkin Varusmiesliiton näkemyksen

mukaan ensiarvoisen tärkeää. Huomiota tulee kiinnittää myös kantahenkilökunnan jaksamiseen. Pandemia-tilanteen vuoksi esimerkiksi varusmiesten liikuntakerhotoiminta on ollut katkolla lähes kaikissa joukko-osastoissa, ja sillä on ollut suora yhteys varusmiesten henkisen jaksamisen sekä virkeyden huononemiseen yhdessä pandemian aiheuttaman yleisen stressin kanssa. Mikäli koronatilanne jatkuu vielä tulevana toiminta-vuonna, on kehitettävä joko uusia toimintamalleja tai ratkaisuja vanhan järjestelmän ongelmakohtiin, jotta varusmiesten henkinen toimintakyky ei enää notkahda tämän vuoden lailla.

Varusmiesliitto katsoo, että varusmiesten fyysiseen ja psyykkiseen toimintakykyyn tulee kiinnittää huomiota. Sisäilmaongelmista kärsivä varusmies ei ole fyysisesti täysin toimintakykyinen. Psyykkisen toimintakyvyn kannalta pitkät palvelusjaksot ilman viikonloppuvapaita tai riittämätön palvelusaikainen ravinto eivät ole hyväksi. Vallitseva yhteiskunnallinen tilanne kuormittaa varusmiesten jaksamista. Näihin ongelmiin puuttuminen onkin Varusmiesliiton mielestä ensiarvoisen tärkeää, jotta varusmiesten jaksaminen saadaan nostettua aiemmalle tasolle.

Varusmiesten toimeentulo

Mahdollisimman toimintakykyisen reservin ja maanpuolustustahdon ylläpitämiseksi jo varusmiespalveluksen aikana pitää tehdä asiat oikein. Jotta pystymme kouluttamaan parhaita mahdollisia joukkoja, tulee myös maanpuolustustahdon olla korkealla. Maanpuolustustahdon nostamisen avaimena toimii yhteiskunnan näyttämä arvostus varusmiespalveluksen suorittaneille.

Varusmiesten päivärahat ovat eittämättä jäljessä inflaation kehityksestä. Nostamalla varusmiesten päivärahoja yhteiskunta osoittaisi laajempaa arvostusta palvelusta suorittavia kohtaan. Päivärahojen pienuus koituu ongelmaksi myös omillaan asuvien varusmiesten näkökulmasta. Sotilasavustus ei kata kaikkia asumisen kuluja, vaan varusmiehelle jää maksettavaksi muun muassa kotivakuutus. Myös työnteko varusmies-palveluksen aikana on ongelmallista, sillä saadut tulot vähennetään lyhentämättömänä sotilasavustuksen määrästä.

Varusmiesliitto näkee, että varusmiesten toimeentuloa kehitetään parhaiten muun muassa korottamalla päivärahoja, lisäämällä kaikki asumisen kustannukset sotilasavustuksen piiriin sekä mahdollistamalla varusmiesten työnteko esimerkiksi 500 euroon asti kuukaudessa. Erityisesti päivärahojen korottaminen tulee Varusmiesliiton mielestä huomioida tulevassa talousarviossa. Varusmiesten taloudellisten resurssien ja ostovoiman parantaminen on myös yhteiskunnan etu ja parantaa paitsi varusmiesten palvelusaikaista taloudellista tilannetta, myös keventää heidän taloudellista taakkaansa palveluksen jälkeen.

Asevelvollisuus ja tasa-arvo

Sukupuolten välinen tasa-arvo nostetaan voimakkaasti esiin hallituksen talousarvioesityksessä. Varusmiesliitto jakaa hallituksen huolen epätasa-arvoisuudesta.

Varusmiesliiton mielestä parhaiten naisten hakeutumista vapaaehtoiseen asepalvelukseen ja sitä kautta sotilastehtäviin edistäisi tiedotuksen lisääminen. Tähän keinona on esimerkiksi koko ikäluokkaa koskevat kutsunnat, joiden myötä naiset saisivat parhaiten ajantasaisen tiedon asepalveluksesta ja sen suorittamisesta

sen sijaan, että joutuvat itse hakeutumaan tiedon ääreen. Kaikkien sukupuolten yhteiset kutsuntatilaisuudet myös normalisoisivat ajatusta siitä, että asepalvelus ei ole vain miehiä varten.

Tasa-arvoa ei saavuteta sillä, että naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuu useampi nainen, tai että naisten tavoitteellinen osuus kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään 7 %. Tasa-arvo saavutetaan sillä, että naiset ja miehet ovat samalla viivalla heti kutsunnoista alkaen. Erinomaisia askelia tasa-arvoisuuteen on yhteistupakokeilu, jonka tavoitteena on selvittää yhteismajoituksen vaikutusta sekä ryhmäkiinteyteen että tasa-arvon kokemiseen.

Koko ikäluokkaa ei kuitenkaan ole järkevää kouluttaa, minkä vuoksi koko ikäluokkaa koskevista kutsunnoista tulisi palvelukseen valikoida soveltuvimmat ja motivoituneimmat yksilöt. Sukupuoli ei ole nykyaikainen valikointiperuste, vaan painotus tulisi siirtää yksilön taito- ja osaamistaustaan sekä halukkuuteen ja motivaatioon.

Varusmiesliitto toivoo, että nämä huomiot otetaan mahdollisuuksien mukaan osaksi päätöksenteon perusteita. Varusmiehet ovat olennainen osa suomalaista yhteiskuntaa ja maanpuolustusjärjestelmää, minkä vuoksi toivomme, että heidän palvelusolosuhteisiinsa ja toimintakykyynsä suhtaudutaan niiden ansaitsemalla vakavuudella.

Helsingissä 18.10.2020

Topi Korpinen

Puheenjohtaja, Varusmiesliitto